

Objava vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov
—
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljaški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
—
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

1947-1948 XXXIX

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., ČETRTEK, 18. SEPTEMBRA (SEPT. 18), 1947

Subscription \$8.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 183

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Brazilski zunanji minister Aranha izvoljen za predsednika skupščine

Reprezentanti latinskih držav dobili važne
pozicije. Ameriška ofenziva proti Rusiji

New York, 17. sept.—Dr. Osvaldo Aranha, brazilski zunanji minister in načelnik brazil-
ske delegacije, je bil izvoljen za
predsednika skupščine Združe-
nih narodov. Zasedanje se je
pričelo v atmosferi napetosti
med delegati 55 držav, ki so čla-
ni Združenih narodov.

Aranha je s podporo latinskih
republic porazil avstralskega
namenjega ministra Herberta V.
Wyatta in Jana Masaryka, čeho-
slavoskega zunanjega ministra.
Dobil je 26 glasov, Evatt 23, Ma-
saryk pa samo šest glasov pri
prvem glasovanju. Pri ponov-
nem glasovanju, ko je bil Ma-
saryk izločen kot kandidat, je
Aranha dobil 29 glasov, Evatt
22 glasov. Štirje glasovi so
bili neveljavni, ker so bili od-
ani za Masaryka.

Bil je velik dan za latinske re-
publice, ki predstavljajo močan
blok, za slovanski blok pa razo-
ranje. Andrej Višinski, ruski
zunanji podminister, je nomi-
niral poljskega zunanjega minis-
tra Modzelewskiego za načelnika
političnega odbora. Prej je
nominiran Joseph Bech, lu-
zemburški zunanji minister.
Pri volitvah je bil izvoljen Bech.
Dobil je 42 glasov, Modzelewski
13 glasov.

Zasedanje skupščine se je pri-
šlo v mestnem poslopju v
Washingtonu, na prostoru
med razstavo leta 1939. De-
legati iz mnogih držav je po-
zdravil newyorški župan Willi-
am O'Dwyer. Potem je govoril
Aranha. Dejal je, da vprašanje
pred delegati je, "ali bo pot vo-
la v mir ali borbo. Izločiti je
reba idejo uporabljanja sile in
delati za mir."

Pri volitvah so delegati latin-
skih republik dobili važne po-
zicije. Izvoljeni načelniki odbo-
rov bodo imeli važno besedo v
odločitvah.

Nemško ljudstvo pred odločitvijo

Izbirati bo moralo
med Ameriko
in Rusijo

Washington, D. C., 17. sept.—
Robert Moses, newyorški komi-
sar za parke, ki se je nedavno
vrnil domov iz Nemčije, kjer je
bil predstavnik vojnega de-
partamenta študiral položaj, je
dejal, da nemško ljudstvo bo
kmalu stalo pred važno odloči-
tvi. Izbirati bo moralo med
ameriško demokracijo in ruskim
komunizmom.

"Odločitev ni daleč," pravi
Moses v svojem poročilu, kate-
re je pravkar objavil vojni de-
partment. "Čas je proti nam."
Nemčija se bo naslonila na Ru-
sijo, ako bodo ameriške čete
kmalu odpoklicane. Naš kapi-
talistični sistem in ruski komu-
nizem sta na preizkušnji v Nem-
čiji.

Poročilo dalje pravi, "da se
Amerika ne sme zanašati na šib-
ko opozicijo proti komunistični
agresiji. Sestaviti mora kon-
kretni načrt za Nemčijo. Načrt
je bil odobril predsednik Tru-
man, kongres, vojni in državni
departamenti. Vzel bo najmanj
2 let za rekonstrukcijo nem-
ških mest, ki so bila razdejana
in pokončana v vojni."

Moses je izrazil zaskrbljenost
za okoro milijon razseljenih oseb
v Nemčiji. Veliko Britanijo in
Združeno kraljevino je obdolžil
krute politike, ki se osujejo na
razseljenih in deportiranih
ljudih, kjer morajo garati v tovar-
nih.

Kongresnik obsodil britsko propagando

Velika Britanija
skuša dobiti
novo posojilo

Washington, D. C., 17. sept.—
Kongresnik Celler, demokrat iz
New Yorka, je obdolžil britsko
vlado in anglofile v vzhodnih
državah, da širijo propagando v
prilog novemu ameriškem po-
sojilu Veliki Britaniji in za re-
vizijo pogojev dogovora, na čig-
ar podlagi je Velika Britanija
dobila posojilo lansko leto, brez
privoljenja kongresa.

Celler je znan kot sovražnik
Velike Britanije. Sovraštvo iz-
virja iz situacije v Palestini, kjer
britske avtoritete zatirajo žide.
On se je vedno boril za pravice
židov v Palestini.

V ostri izjavi je Celler nagla-
sil, da newyorški listi objavljajo
vzmemirljiva poročila o ekonom-
ski krizi v Veliki Britaniji. Po-
ročila prihajajo iz urada brit-
skega finančnega ministra Dal-
tona. Namen je dvig sentimenta
v prilog Veliki Britaniji, ki
skuša dobiti novo posojilo v
Ameriki.

"Pred enim letom je Velika
Britanija dobila od Amerike po-
sojilo \$3,750,000,000," je rekel
Celler. "Polovico vsote je že po-
trošila in druga polovica bo za-
pravičena v nekaj mesecih. V
tekcu so prizadevanja, da se naj-
dejo sredstva in metode za re-
vizijo pogojev posojila brez do-
voljenja kongresa."

Britska propaganda poplavlja
Ameriko. Širi se v časopisu in
po radiu. Naglašja se ekonomska
kriza v Veliki Britaniji in za-
hteve, da ji mora Amerika spet
priskočiti na pomoč. Kakor po
prvi svetovni vojni, tako se tudi
sedaj Amerika kaže v kartunih
britskega tiska kot oderuh."

Diskuzije med Ameriko in Rusijo ustavljene

Washington, D. C., 17. sept.—
Diskuzije med Ameriko in Ru-
sijo, ki so trajale osem tednov,
so bile ustavljene. Nanašale se
na račun v vsoti \$11,298,000,000
za blago, katero je Rusija do-
bila od Amerike na podlagi po-
sojilno - najemniškega progra-
ma. Uradno naznanilo pravi, da
je sovjetska vlada zavrnila vse
ameriške predloge.

STAVKE V ITALIJI OVIRAJO AMERIŠKA POMOŽNA PRIZADEVANJA

Washington, D. C., 17. sept.—
Na vzklike italijanskih levicar-
jev, da Amerika zasleduje im-
perialistične namene, je prišel
komentar iz državnega departa-
menta. Ta je, da hoče Amerika
le pomagati Italiji in da stavke
ovirajo ameriška pomožna na-
pore. Posledice bodo čutili Ita-
lijani.

Michael J. McDermott, urad-
nik državnega departamenta, je
odgovoril na obdolžitve, katere
je izrekel Palmiro Togliatti, vo-
dja italijanske komunistične
stranke. On je v svojem govoru
pred italijanskimi delavci
pred italijanskimi delavci
dejal, da se Amerika pripravlja
za novo vojno in da hoče domi-
nirati Italijo.

"Jasno ni, kako naj bi mi do-
minirali Italijo z dajanjem po-
moči," je rekel McDermott.
"Prekinjenje produkcije iz poli-
tičnih namenov bo škodovalo
Italiji."

McDermottova izjava reflek-
tira zaskrbljenost in vzneparje-

Domače vesti

Konvencija HBZ

Pittsburgh, Pa.—Na prvi seji
7. redne konvencije Hrvatske
bratske zajednice, ki je začela
zborovati 15. sept., je Butković-
Ladešević blok doživel poraz s
tem, da je sporni delegat Harry
Justitz, odvetnik iz New Yorka,
dobil sedež na konvenciji. Zbor-
nica je s 166 proti 135 glasovom
odglasovala za priznanje dele-
gatskih pravic Justitzu. Butko-
vič, predsednik HBZ, in Ladišić,
podpredsednik, sta skušala pre-
prečiti Justitzu sedež na kon-
venciji z obtožbo, da je bil Jus-
titz pred par meseci obsojen
v zapor, ker ni hotel navesti
imen anti-fašistov, ki so se bo-
rili v lojalističnih vrstah proti
fašistom. V dvorani je nastala
zmeškanost in nekdo je Justitza
udaril.—Konvencija se vrši v
dvorani Aragon Ball Room, 628
Penn Ave. Konvencija šteje
310 delegatov in gl. odbornikov.
HBZ ima okrog 100,000 članov
v obeh oddelkih in njeno skup-
no premoženje znaša približno
\$16,000,000.—Na konvenciji pre-
vladujeta dva glavna bloka,
Butković-Ladešević blok, ki na-
sprotnje novi jugoslovanski vla-
di, in nasprotni blok, ki novo
Jugoslavijo podpira. Druga
zmaga naprednega bloka je bila
v tem, da je za konvencijeno
predsednika bil izvoljen George
Buban, znani sodnik in odvet-
nik iz St. Louisa, Mo. Pričaku-
je se, da bo konvencija trajala
dva tedna.

Is Clevelanda

Cleveland.—Dne 12. t. m. je
umrla Antoinette Vehovec, sta-
ra 52 let, članica SDZ in ABZ
ter rojena tukaj. Zapuška mo-
ža Antona, bivšega mestnega
odbornika, dva sinova, eno hčer,
mater, enega brata in eno se-
stro.—Dne 13. sept. je umrl Ili-
ja Živonovič, star 61 let in do-
ma iz Trtnika na Hrvaškem.
Bil je član srbskega društva
SNF. Žena mu je umrla pre-
teklega junija. Zapuška ena-
sira in dve hčeri.—Dalje je u-
mrl Stephan Paskash, star 65
let, doma iz Škare na Hrva-
škem, v Ameriki 45 let.

Zastopnik zbolel

Milwaukee, Wis.—Resno je
zbolel zastopnik Prosvete Louis
Barborich, ki stanuje na 422 S.
2nd st., kjer ga rojaki lahko
obiščejo.

Nemški socialist pride v Ameriko

Udeležil se bo
konvencije ADF

Berlin, 17. sept.—Prvi vodilni
nemški politik bo obiskal Ame-
riko po zaključenju vojne v Ev-
ropi. Ta je dr. Kurt Schuma-
cher, vodja stranke socialnih
demokratov. On bo zapustil
Nemčijo prihodnjo soboto in od-
potoval v San Francisco, Cal.,
kjer se bo udeležil letne kon-
vencije Ameriške delavske fe-
deracije.

Federacija je povabila tudi
Jakoba Kaiserja, načelnika kr-
ščanske demokratske zveze v
ruski okupacijski coni v Nem-
čiji, naj se udeleži konvencije, ki
pa je povabilo odklonil. Pova-
bilo je vsebovalo telegram, kate-
rega je podpisal William Green,
predsednik ADF.

Schumacher je morda najbolj
važna politična osebnost v Nem-
čiji. On je izgubil desno roko,
ko se je boril proti Rusom v
prvi svetovni vojni. Deset let
je prebil v koncentracijskem ta-
borišču v Nemčiji pod nacijsko
vlado. Schumacher je znan kot
drzen in besen sovražnik sovj-
etizma. Ruska vojska vlada ga
črta zaradi izživalnih govorov.

Nekateri uradniki v zavezni-
ški vojski vladi imajo dvome
o Schumacherju, ker vidijo v
njem lastnosti in značilnosti de-

DVA MILIJONA ITALIJANSKIH DE- LAVCEV V STAVKI

Protest proti draginji in
vladni politiki

PRIPRAVE ZA GLA-
DOVNI POHOD

Rim, 17. sept.—Dva milijona
delavcev je zavojevalih v stavki,
ki je protest proti draginji,
navijanju cen in notranji ter
zunanji politiki vlade premierja
Alicida de Gasperijsa.

Giuseppe di Vittorio, komu-
nist in vodja Italijanske delav-
ske federacije, ki ima 5,755,000
članov, je zanimal poročila, ka-
tera so objavili nekateri listi, da
so demonstracije proti vladi in
stavke uvod v revolucijo. Po-
udaril je, da je beda, ki je zaje-
la široke plasti italijanskega
ljudstva, vzrok stavk in demon-
stracij. Zanimal je obdolžitve,
da so komunisti podžigali stave-
ke. V teh so udeleženi delavci
različnih političnih prepričanj.

De Vittorio je naznanil, da
bodo prihodnjo soboto politične
stranke organizirale demonstra-
cije v italijanskih mestih. Ime-
le bodo značaj gladovnih poho-
dov v znak protesta proti dra-
ginji, vladi in špekulantom.

V Milanu, Turinu in drugih
mestih je zastavkalo 850,000 je-
klarskih delavcev. Pridružili so
se milijonu poljedelskih delav-
cev, ki so zastavkali v dolini
Pad. Pridelek riža bo morda
uničen zaradi stavke. V Rimu,
Palermi in nekaterih mestih v
severni Italiji so zastavkali de-
lavci, upošteni v uradnih železnic
in avtobusov.

Ameriški diplomati, ki opazu-
jejo razplet situacije, čutijo in
priznavajo, da bo v prihodnjih
sedmih mesecih prišlo do kri-
tične preizkušnje. Vprašanje je,
ali se bo Italija lahko upirala
komunizmu. Lakota in revšči-
na sta glavni vzrok krize v Ita-
liji. Ti sta večja sovražnika De
Gasperijske vlade kot komuni-
sti.

Glavni svetovalci ameriškega
poslanika Jamesa C. Dunna v
Rimu stalno naglašajo, da Ita-
lija ne sme priti pod vpliv Ru-
sije. Dežela mora tvoriti trdnja-
vo med pomorsko silo Zduže-
nih držav in kopno silo Rusije.
Svetovalci trdijo, da Italija in
Francija v političnih ozirih ko-
rakata skupno. Pridobitve ali
izgube komunizma v eni državi
se odražajo v drugi državi. Ako
se bo italijansko ljudstvo okle-
nilo komunizma, bo to težak u-
darec Ameriki in Vatikanu.

VZDRŽEVANJE OGROMNE OBOROŽENE SILE BI IZČRPALO AMERIKO

Columbus, O., 17. sept.—W.
Stuart Symington, pomožni vojni
tajnik, je v svojem govoru
v tem mestu dejal, da bi vzdr-
ževanje ogromne oborožene sile
izčrpalo Ameriko. Ameriška e-
konomija ne bi mogla nositi breme-
na.

Symington je govoril na letni
konvenciji Zveze letalske sile.
"Treba bo delati kompromise
med onim, kar vojaške avtori-
tete smatrajo za potrebno in
nujno na podlagi maksimalne
varnosti, in med onimi, ki za-
vzemajo stališče minimalnih po-
treb na bazi tveganja," je dejal.
"To je zadeva, katero je treba
upoštevati. Vzdrževanje og-
romnih oboroženih sil leto za le-
tom bi gotovo izčrpalo ameri-
ško ekonomijo in uničilo naš na-
čin življenja."

magoga in da bi vsak režim, ka-
teremu bi on načeloval, vodil v
tveganje diktature. Angleži, ki
so sponzorirali njegov obisk
v Londonu lansko leto, so glavni
podporniki Schumacherja.

Senator Taft napadel Trumana

Obdolžil ga je sabo-
tiranja programa
reform

Los Angeles, Cal., 17. sept.—
Senator Taft, republikanec iz
Ohio, je v svojem govoru v tem
mestu napadel predsednika Tru-
mana. Obdolžil ga je sabotira-
nja programa reform republi-
kanskega kongresa in da sledi
liniji Kongresa industrijskih or-
ganizacij in odbora za politično
akcijo.

Taft je šel na govorniško po-
tovanje, da ugotovi sentiment,
ali bo lahko kandidat za pred-
sednika Združenih držav na listi
svoje stranke proti Trumanu.
Člani unije Ameriške delavske
federacije in Kongresa indu-
strijskih unij so piketirali dvora-
no, v kateri je senator govoril.

Taft je imel dva govora v Los
Angelesu. Dejal je, da je Tru-
man odgovoren za naraščajočo
draginjo, ker je prezagodaj zav-
gel kontrolo cen. Ako bi se kon-
trola izvajala dalj časa, ne bi
bilo spiralnega dvigavanja cen. V
obeh govorih je Taft kritiziral
davčni rekord Trumanove admi-
nistracije in trošenje vladnega
denarja.

Značilno je, ker je senator
zvrnil krivdo za draginjo na
Trumanovo administracijo, če-
prav je on vodil kampanjo za
odpravo kontrole cen v kon-
gresu.

Čez 400 piketov je oblegalo
dvorano, v kateri je Taft govo-
ril. Policija je aretirala sedem
piketov.

Amerika vrne letalske baze Franciji

Pariz, 17. sept.—Ameriški po-
slanik Jefferson Caffery in fran-
coski zunanji minister Georges
Bidault sta podpisala dogovor,
ki določa vrnitev letalskih in
mornaričnih baz Franciji. Baze
so v francoskem Maroku. Služi-
le so ameriškim četam, ko so se
izkrcale v severni Afriki v no-
vembu l. 1943.

Zastoj v trgovinskih pogajanjih

Zeneva, Švica, 17. sept.—V
trgovinskih pogajanjih med Ve-
liko Britanijo in Ameriko je na-
stal zastoj. Vse kaže, da ne bo
kmalu zlomljen. Besednik brit-
ske delegacije je dejal, "da so
nam Američani dali nekaj v pre-
mislek." Vest iz britskega vira
pravi, da se bodo pogajanja ob-
novila.

POSKUS ZA OŽIV- LJENJE TRGO- VINE V NEMČIJI

Načrt predložen ame-
riškim in britskim
avtoritetam

STABILIZACIJA
NEMŠKE EKO-
NOMIJE

Berlin, 17. sept.—Nov petletni
načrt za oživenje nemške zu-
nanje trgovine v ameriški in
britski okupacijski coni je pred
člani ameriške in britske voja-
ške vlade. Načrt predstavlja
drzen eksperiment na široki e-
konomske podlagi.

Razkriva se prvo znamenje o
obsegu prometa med Ameriko
in Veliko Britanijo na eni stra-
ni ter Nemčijo na drugi. Go-
tovo je, da bo načrt voden.
Nemški ekonomski odbor je bil
pred nekaj meseci inštruiran,
naj sestavi osnutek načrta s so-
delovanjem članov zavezniške
komisije za kontrolo Nemčije.

Nemški odbor je sestavil dva
osnutka. Eden se tiče zunanje
trgovine, drugi pa izvoza in u-
voza. Veščaki trdijo, da bo de-
ficit nemške zunanje trgovine v
ameriški in britski coni znašal
čez \$400,000,000 v prihodnjem
letu.

To pomeni, da bodo morali
ameriški in britski davkoplače-
valci prispevati omenjeno vsoto
za stabilizacijo nemškega gospo-
darstva v prihodnjem letu.
Amerika je že v tem letu potro-
šila čez dvesto milijonov dolar-
jev za stabilizacijo v svoji oku-
pacijski coni.

Sodi se, da bo dovoz nemške-
ga blaga v ameriško in britsko
cono predstavljal vrednost \$85-
000,000, izvoz pa \$300,000,000.
Vojaške avtoritete bodo skušale
znižati razliko med dovozom in
izvozom.

Nemški ekonomski odbor je
v dokumentu, ki je bil predlo-
žen ameriški in britski vojaški
vladi, naglasil poteškoče v zve-
zi s prodajanjem nemških pro-
duktov v tujini. Ena izmed po-
teškoč je razlika v valut. Vred-
nost nemške marke v izmenjavi
še ni določena.

Ameriške in britske avtorite-
te so naznanile, da se bodo po-
svetovale z reprezentanti Ru-
sije in Francije glede določitve
enotne denarne politike v Nem-
čiji.

Veliko preselje- vanje v Indiji

Ljudje beže iz
provinca Punjab

New Delhi, Indija, 17. sept.—
Največje preseljevanje v moder-
ni dobi je v teku na obeh straneh
meje province Punjab, porističa
krvavih izgrediv med Hinduti
in muslimani. Ta provinca leži
med Pakistanom, muslimansko
državo, in Hindustanom, hindut-
sko državo. Dolge kolone ljudi
se vale preko meje.

Ministrstvo za pomoč in reha-
bilitacijo je naznanilo, da je čez
milijon beguncev prekorajilo
mejo v zadnjih tednih. Napove-
dalo je, da bo številno narastlo
na štiri milijone.

Hinduti in Sinkhsi beže iz za-
padnega dela province Punjab,
muslimani pa iz vzhodnega de-
la. Beg se je pričel pred nekaj
tedni. Problem nasilcevstva be-
gunciev dela preglavje vladama
Pakistanu in Hindustanu. Lia-
quat Ali Khan, predsednik vla-
de Pakistana, je dejal, "da mu-
slimansko državo obkrožajo so-
vražniki, ki nas hočejo uničiti."

Khanovo obdolžitev je zanimal
Jawaharlal Nehru, predsednik
vlade Hindustana. Dejal je, da
nitihe ne ogroža muslimanske
države.

PROSVETA

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$9.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti let; za Chicago in okolice Cook Co. \$9.50 za leto, \$4.75 za pol leta; za inosestrstvo \$11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$9.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Uničevanje naravnega bogastva—III

Zadnjič smo zaključili prevod tega Neubergerjevega članka tam, kjer avtor kaže na brezmejna naravna bogastva Sovjetske unije in vprašuje, da-li more ta dežela, Amerika, še v bodoče delati tako s svojimi naravnimi bogastvi kot svinja z mehomo. Iz tega članka je bilo do zdaj razvidno, da se mnoge bistvene kovine bližajo v tej deželi svojemu koncu, prav tako tudi dobra železna ruda in baker in enako tudi gozdovi—bogastva, na katerih je bila zgrajena vsa industrijska in finančna moč te dežele, odnosno njenih "free enterprizerjev", ki ropajo deželo enako kot so ropali Mehiko in Peru španski konkvistadorji. Slednji so to delali s križem in mečem, naši "free enterprizerji" pa to delajo v imenu svobode in vsemočnega boga—Profita. Če bodo s tem svojim uničevanjem nadaljevali i v bodoče, tedaj se zna ta dežela znajti v dobri generaciji—brez petroleja, brez donosnih gozdov, brez mineralnega bogastva, razen slabe kakovosti.

Toda slajmo besedo še Richardu L. Neubergerju, da konča svoj članek, ki se v ostalem glasi:

"Na kakšen način je mogoče obvarovati naša bogastva pred uničenjem? Možnosti so različne. Zapadne železnice danes porabijo 200 milijonov galonov kurilnega olja za premikanje svojih vlakov. Vendar pa ima Zapad velikanske previšne hidro-elektrike, ki jo producira pri velikanskih jezovih Grand Couleeeja, Bonneville in Shaste (v Washingtonu in Oregonu). Zakaj ne bi elektrificirali železnice? Pokojni J. D. Ross iz Seattle, eden glavnih borcev za poobnjenje elektrike, je dejal, da so hidroelektrične naprave pri Bonneville "premogovnik, ki ne bo nikdar uničen, in oltjni vrelci, ki ne bo nikdar izčrpan."

Hidroelektrična sila ne črpa nobenega bazičnega materiala. Pri Grand Couleeeju bo elektrika producirana, dokler bo reka Columbia tekla v morje. Poraba te elektrike na progah Great Northern, Union Pacific in drugih zapadnih železnic bi prihranila milijone sodov petrolejskih produktov.

Naša naravna bogastva uničujemo tudi na druge načine. Z okuževanjem naših rek morimo milijone rib in s tem uničujemo bogate zaloge živeža. Ducate ameriških rek je tako napolnjenih z odpadki, gnilobo in blatom, da niti en krap ne more dobiti kisika v njih. Z modernimi sanitacijskimi napravami bi lahko napravili te reke lagodne za življenje rib, ki bi bile vredne milijone dolarjev tako s stališča prehrane kot zabave.

Kako smo res lahkomišeln! Enotavno uničujemo rudnike in gozdove in scenerijo—naravne krasote. Svica, ki je po svoji naravi golčava, je na primer že davno spoznala, da so krasote narave trajno bogastvo, samo ako so le protektirane in konservirane. Že skozi desetletja prinaša turizem Švici glavne dohodke. Dalekovidni Švicarji so spoznali, da so dobro ohranjeni gozdovi in planine več vredne kot pa žaga ali rudnik, ki trajata le nekaj let.

V Evropi je navada, da tam goje gozdove prav tako skrbno kot pri nas parke. Slehera suha veja je pobrana. Sleherno drevo je negovano. Dr. Henry S. Graves, primarij gozdarske šole v Yalu, je ocenil, ako bi v Združenih državah enako skrbno gojili gozdove kot jih v Švici ali na Danskem, bi naša letna rast lesa dosegla 21 milijonov kubnih čevljev, kar bi bilo približno polovico več kot znaša danes.

Cisto lahko bi preprečili kopanje premoga ali rude z vrha (strip-mining), ki le uničuje polje in naravne krasote. Cisto lahko vzpostavimo gozdove in preprečimo sekanje premladega lesa. Cisto lahko ustavimo izpiranje zemlje in pritrđimo rušo s sajenjem drevja, kakor tudi vzpostavimo njeno plodovitost s kemikalijami in umetnim gnojenjem.

Ako bodo bodoče generacije prisiljene braniti to deželo brez surovega materiala, bo krivda za slednje padla na nas. Pustili jih bomo na cedilu. Njih dedščina je v naših rokah. To dedščino smo že v veliki meri zapravili in razmetali. Naša odgovornost zdaj je, da varujemo, kar je še ostalo. Naravna bogastva so kita demokracije. Ne pustimo naših dedčev brez bazičnega materiala za nadaljevanje naše civilizacije."

Bojimo se, da bo ta glas Richarda L. Neubergerja ostal glas v puščavi, kakor se je do danes zgodilo skoro na vsej erti z vsemi slinimi glasovi. Prvi, ali vsaj eden prvih, ki je ob prelomu zadnjega stoletja dvignil svoj glas in pričel govoriti o potrebi konserviranja naravnih zakladov, posebno pa gozdov, je bil pokojni Pinchot iz Pennsylvanije, ki se je pozneje povzpelo do governorstva. Prav vsled te svoje agitacije proti lahkomišelnemu in kriminalnemu uničevanju naravnega bogastva je zaslovel kot nekakšen liberalce.

Za svoje ideje sta Pinchot in Walton zainteresirala mnoge vplivne Američane in nastalo je gibanje, ki je rezultiralo v tem, da se je začela za javno domeno zanimati tudi zvezna vlada. Po daljši agitaciji je kongres sprejel zakon, ki je dal podlago za ustanovitve javnih parkov (Yellowstone, etc.) in šum, ki so danes neprecenljiva dedščina vse dežele in bodočih generacij. Žal, da je prišel ta korak vsaj pol stoletja pozno. Ako bi zvezna vlada ne bila storila tega koraka pred okrog 40 leti, bi bila danes dežela še veliko bolj upuščena, njeni nekoč brezmejni deviški gozdovi še bolj uničeni.

Ker so "free enterprizerji" že v veliki meri uničili svoje privatne gozdove, so lesni baroni zadnjih par let pričeli z agitacijo, da dobe pravico tudi za uničevanje javnih gozdov. Njih lobisti so med senatorji in kongresniki v Washingtonu zelo aktivni in bati se je, da bodo prej ali slej uspeeli, in to posebno, ako ostane reakcija na krmilu. Z ene strani se po tej javni domeni cede sline lesnim baronom, po drugi pa velikim živinorejskim in ovčerejskim interesom na zapadu, ki si na vse načine prizadevajo, krko bi oslabili zvezno gozdno službo in pridobili kongres na svojo stran, da bi jim odprl pot za poljubno uničevanje javnih gozdov in pašnikov.

Razvidno je tudi, da čim bolj bodo privatni interesi uničevali naravna bogastva, čim hitreje bodo pehali deželo na rob, ko se bo

Raznoterosti

Akron, O.—Sezona piknikov je pri kraju. V letošnjem letu je bil brez dvoma najpomembnejši piknik kot tudi priredbe dneva SNPJ, ki se je vršil v Clevelandu. V slovenski metropoli se nas je zbralo tisoče članstva SNPJ iz vseh krajev. Zlasti velika udeležba je bila na pikniku na izletniški farmi SNPJ ob Chardon rd.

Na teh priredbah smo se zopet srečevali z znanci in pionirji SNPJ iz bližnjih in daljnih nasebin. Seveda, starejši nismo bili tako živahni kot mladina, ki je rajala in plesala na natpanem plesišču. Godci so večinoma igrali slovenske valčke in polke. Lahko smo ponosni na lepe uspehe letošnjega gl. dneva SNPJ.

Na izletniški farmi SNPJ sem bil zadnjič še pred vojno, sedaj pa sem videl, da so od tistega časa marsikaj izboljšali. Da je bil velik uspeh z dnevom SNPJ, je zasluga v prvi vrsti članstva društev SNPJ in federacije. Posetniki so bili dobro postreženi. Lepa hvala Clevelandčanom, ki so ponovno izkazali vpljnost in naklonjenost posetnikom, zaeno pa tako lepo izpeljali dan SNPJ. Vsi smo zopet odnesli lepe vtise z omenjene proslave.

Pred tedni sem čital članek izpod peresa Helene Waterhouse, katerega je napisala za Akron B. Journal. Piše, da pakete, ki dosepejo iz Amerike na pošto v Jugoslavijo, odprejo "komunisti" vpičro naslovnika in pridržijo vse boljše stvari zase, naslovniku pa izročijo le kake malenkosti. Ženske trdi, da pridržijo tudi približno polovico denarja.

Seveda, takoj sem vedel, da laže. Sam sem poslal že precej paketov v Jugoslavijo, kakor tudi štirikrat denar, toda vse je prišlo tja v redu, prav tako denar, katerega je banka zmenjala po kurzu 50 dinarjev za dolar, ne pa samo za polovico vrednosti, kot je zapisala dotična ženska.

Po tem dogodku sem na seji kluba Slovenskega doma vprašal rojake, ki so tudi poslali na ducate paketov svojcem v staro domovino, kakor tudi denar, če se je kateri njih sorodnikov pritožil, da ni kaj v redu. Povedala so, da so njih sorodniki prejeli vse pošteno, bodisi pakete ali denar. Izrazili so, da je grda in nesramna laž, kar je pisala H. W. v Akron B. Journalu.

Omenjeni ženski sem potem pisal, da piše laži in da ji lahko to dokazem, ako se hoče oglasiti pri meni ali pa tajnici društva 535 SNPJ, kjer bo lahko dobila imena oseb, ki so poslali v Jugoslavijo pakete ali denar, in se od njih samih prepriča, da ni resnica, kar je pisala. Toda odgovora nisem prejel, niti se ni osebno zglasila ne pri enem ali drugemu, dočim so poseben dopis, ki sem ga o tej stvari poslal omenjenemu časopisu, enostavno vrgli v koš.

Lani je bila velika suša v Jugoslaviji, Rusiji in okoliških državah, zato je ljudstvo trpelo občutno pomanjkanje živeža. Čital sem v reviji Newsweeku in v lažnivi tetki A. D. iz Clevelanda, da je bila v omenjenih državah slaba letina radi slabega komunističnega gospodarstva. Letos, ko je bila v Rusiji dobra letina, pa trdijo, da bo Rusija dobro letino izrabljala za politični bič. Torej v nobenem slučaju jim ni prav, če Rusija kaj pridela ali ne, ter nadaljujejo z obrekovanjem proti tej delavski državi.

Ameriška vlada se kaj pogosto sklicuje, kako velikodušna in radodarna je v pomoči drugim narodom, ki žive v pomanjkanju. Vse to sem verjel do tistega časa, dokler nisem izvedel, da ni hotela ameriška vlada prodati Jugoslaviji pšenice niti za denar, ko je bila slednja silno prizadeta radi suše. S tem je po-

znala pred izčrpanjem in pomanjkanjem teh zakladov, toliko bolj bodo tulili proti—Sovjetski uniji in vsem drugim dežlam, v katerih je odklenalo kapitalizmo. Po njih mišljenju je "demokracija" le tam, kjer bogati "free enterprizerji" lahko počenajo, kar hočejo in deželo in ljudstvo poljubno izkoriščajo.

V snak "lojalnosti", ki jo vlada zahteva od svojih uslužbencev, da prisanejo na odtiskanje prstov, je delavski tajnik Lewis B. Schwellenbach (desno) privolil v to novo proceduro. Na levi je uradnik v oddelku za odtis prstov.

kazala naša vlada, da je pripravljena pomagati le onim državam, ki tako delajo in plešejo, kakor jim Amerika narekuje, na drugi strani pa rabi svoj politični bič proti onim državam, ki hočejo po svoje vladati na svoji zemlji.

Anglija, Francija, Italija in druge države, ki pričakujejo pomoči od Marshallova načrta, oziroma od ameriških davkoplačevalcev, kličejo Ameriko, naj jim hitro priskoči na pomoč, drugače bo prišlo do splošnega gospodarskega in finančnega poloma. Well, hlače se lahko krpaajo in krpaajo, ali tudi krpe se slej ali prej izrabijo. Kako pa je to, da Rusija, Jugoslavija in druge dežele v ruski sferi vpliva lahko izhajajo brez ameriških dolarjev?

Pred kratkim sem poslušal govor voditelja ameriških veteranov, kateri so imeli svoje zborovanje in parade v Clevelandu. V začetku sem mislil, da bo mož govoril konstruktivno, za splošen svetovni mir, toda kmalu sem uvidel, da je njegov namen le ščuvanje proti Rusiji. Vso krivdo je zvrčal na Sovjetsko unijo in jo nazival napadsko. Koliko pa je v tem dejanske resnice? Ali pošilja Rusija kanone v Mehiko ali pa Kanado, kot to dela Amerika in zalaga Gričjo ter Turčijo z orožjem? Kdo je torej pravi "agresor"?

Upajmo, da niso takega mnenja ostali veterani. Lahko je njemu blebetati, ki je morda med vojno sedel na udobnem stolčku, medtem ko so drugi občutili pravi peklo na frontah vsega sveta. Dotični voditelj veteranov je celo klical Trumanu na pomoč, naj hitro skliče kongres, da se Amerika pripravi vojaško, ker lahko Rusija že jutri ali drug teden napade Ameriko, zato je potrebno takoj uvesti splošno vojaško službo v deželi.

Anglija postopa zelo nečloveško s 4.000 Judi, katere ni pustila v Palestino, ampak jih vrnila v Hamburg in nastanila v šotore, kateri so ograjeni z žico. S silo jih je izganjala s parnikom. Ob času tega grdega dejanja ni pustila časnikaže zraven, vendar pa se je neki ameriški poročevalec prirnil v bližino parnika, naker je po radiu naznanil, kako obupno so kričali ti zatiranci, medtem pa so jih nekateri angleški vojaški zganjali s količki s parnikov.

Če bi kaj takega počenjala Rusija ali Jugoslavija, bi ameriško časopiše poročalo na prvih straneh z velikimi črkami o nečloveškim in barbarškim ravnanju. Sedaj, ko to dela Anglija, je pa vse okeje, oziroma le tu in tam naletimo na kakšno kratko notico o tem nepoštenem teroru nad ubogimi Judi. Za napake Slovanov rabijo vedno veliki zvon, za nečedna dejanja zapadnjakov pa še maloga ne!

Neki rojak se je hudoval na

Glasovi iz naših nasebin

Pismo iz Ljubljane

Chicago, Ill.—Tudi jaz pogosto prejmem pisma iz rojstne domovine, kjer imamo sestro in mnogo drugih sorodnikov, kateri so bili vsi zvesti svojemu narodu v času hude ure, ter mnogi tudi žrtvovali svoja življenja za osvoboditev izpod krutega okupatorjevega jarma.

Sledeče pismo mi je pisala sestra Pavla Papež, v katerem sicer opisuje tudi privatne zadeve svojih sorodnikov, vendar pa se vžle temu odražajo razmere na Slovenskem med vojno in sedaj. Pismo se glasi:

"Dragi brat!—Tvoje zadnje pismo sem prejela 17. julija. Veseli se, ker vse tako zanimivo poročas. Tudi s paketi nam močno razveseljuješ, ki so tako skrbno in iz ljubeznijo zloženi in kar vidim Te, ko jih skupaj zlažeš. Ker je naša specerija še vedno tako skromna, nam res zelo ustrežeš z vsako pošiljko. Predzadnji paket sem dobila ravno na veliki četrtki in tako smo imeli za veliko noč potico iz Tvojega sladkorja.

Ob priliki se bomo dali slikati, da boš imel jasen pregled čez našo družino, ki je že kar precej obširna. Ivica pa se je ponovno poročila in pričakuje otroka. Ker je za stanovanje težko, je ona še vedno doma, njen mož pa je pri svoji mami. Težje pa je za Darinko, ker ima tri otroke, a mora sama skrbeti zanje. Do sedaj je imela služkinjo, ker pa treba služkinjo plačati do 1500 dinarjev na mesec, jo je dala proč in bo dala otroke čez dan v Dom igre in dela. Samo spat bodo hodili domov. Mislimo, da bo tako boljše, ker bodo tako imeli otroci tudi boljše vzgojo kot pri služkinji. Če bomo vsi zdravi, bomo že nekako vozili ta težki voz, ki nam ga je naložila ta kruta vojna.

Plašč, ki si mi ga poslala, je zelo krasen. Najlepa hvala zanj! Tudi banjo za kopanje sem kupila s Tvojimi dolarji. Te stvari so neobhodno potrebne, a jih težko kupimo, kajti naše plače so premajhne vsled velike draginje.

Vesela sem, ker vsak paket prejmem v najlepšem redu. Carinik ga odpre v moji navzočnosti, ker pa je vse tako lepo zapakano, se ne upa preveč brskati, ker bi le s težavo zopet spravil nazaj.

Prejela sem dvakrat tudi časopis, ki si ga poslala. Diši kar mlo po vojni. Kapitaliste bofi, ker se jim je ustavil "kšeft". V Ljubljani so ujeli prav sedaj veliko zarotniško skupino, ki je rusila našo državo. Tudi tri največje "ribe" so ujeli, ki so za časa okupatorja najbolj mučili naše ljudi. Med njimi je tudi dr. Loh, ki je največ kriv mučenja in smrti naše Vide, hčerke najine pokojne sestre Ernestine. Tako je končno prišel ta zločinec v roke pravice. V veliko zadovoljenje nam je, da bo izgubil glavo. Tako sem besna, da bi ga gledala z užitkom. Če bo mogoče, bom šla na razpravo, in nesla sodoj dokument, ki pričča, da je bila uboga Vida pripeljana po nalogu dr. Loha v samotno celico, v celico mučenja in smrti. Edino to me tolaži, da ne trpi več in da bo sedaj maščevana.

V Ameriki si ne morete misliti, kakšne zveri so bili ti izrodki, sedaj pa so bili zasadeni, ko so rusili našo procvetajočo državo. Da, boji mi mi mlajše počasi, a gotovo. Namesto da bi Slovani skupaj držali z Rusi, pa se nekaterim toži po koritu, ki so ga že od nekdaj navajeni. Upam, da ne pride do vojne.

Prejela sem tudi dva Družinska koledarja, katere prav rada čitam. Baragove pratike pa nisem dobila, ker za tisto božjo farbarijo v naši ljudski Jugoslaviji ne damo dosti.

Darinka ni Ivica Ti bosta sam pisali, kako sta preživeli vojno, o Vidi in Nadi pa Ti bom sama opisala, kako in kaj je bilo. Zapustili nista otrok, kajti nista bili poročni.

Nada je imela osem gimnazij-

Sedaj pa še nekoliko besed mučenici Vidi, naši nečakini. Ko je bila stara devet let, je izgubila svojega očeta, kateri bil še železniške stanice v Banatu. Dobil je vnetje možganov, mrene in podlegel v osmih dneh. Najina sestra Ernestina ali Nesti je truplo prepeljala v Ljubljano, kjer se je nastanila tudi po dveh letih je umrla tudi ona. Prodali smo nato vso opremo, naložili denar za Vido, je pa sem siroto vzela med svoje otroke. Bila je zelo talentirana in se izsolala za profesorico v eniščine in francosine. Ker smo tedaj imeli klerikalni žim, je dobila šele po neprestnih prošnjah službo tajnice v gimnaziji.

Potem je prišla ta nesrečna vojna in ker je bila še na univerzi zelo radikalna, so jo takrat uvrstili v tajno protikupatorsko službo, v kateri je dosegla visoko mesto tajnice v ilegali.

Dolgo je imela srečo, ko pa sešel v partizane tudi njen fant so bili njegovi znanci silno jeznanjo in jo začeli zasledovati, zaeno pa jo ovadili, da je od krivda, da je šel. S pretepanjem so jo hoteli prisiliti, da bi čim več priznala in izdala še druge, a njena usta so molčala.

Imeli smo nekega znanca še mladosti, ki je bil domobranski kapetan, toda ni bil zagrižen za mnogi pomagal iz zaporov. Tako je tudi zanj izposlovala da so jo dali na delo v Hallein, kjer ji ni bilo preveč hudo. Ravno je mislila prositi za dopust iti v partizane, pa so tja prišli policisti iz Ljubljane in jo prepeljali ukenjeno v Ljubljano. Bila je ponovno izdana. S tem pežem in lakoto so jo zopet hoteli prisiliti, da bi izdala tovariše. Tega ni storila, ali s svojo molčečnostjo se je zapisala v smrti.

Za njeno trpljenje in mučenje zelo spoštovana in v priznanje so ji posvetili Mladinski dom na Gajevici, ki se imenuje "Mladinski dom Vide Janežičeve", zadnjič pa je bila razstavljena palači Bate rečca razstava z delovno brigado Samec-Sarjevo, na kateri je bilo zapisano ODREDE VIDE JANEŽIČ. Če bi to videla, bi bila ponosna in zadovoljna.

To vojno so najbolj gor plali idealisti, a ne samo v naši družini, ampak vsi. Mi smo pa taki in ne moremo biti drugačni, čeprav vidimo, da se večkrat slabo obnese. Sicer pa če ne bi bilo idealistov, ne bi bili danes svobodni. Sedaj pa končam kajti me zelo muči naš žalostni roman. Prav lepo Te pozdravlja Tvoja sestra Pavla Hvala za vse."

Zalostna je povest našega naroda, povest herojstva in trpljenja, mučenja in smrti, zato pa moramo tistim, ki so prestali strašno vojno, pomagati po svojih močeh!

Frank Keršic

Razgledi po stari domovini

(Poroča Franjo Aleš iz Ljubljane)

POLITIČNI PREGLED

Jugoslavija je ideal mnogim zaslužnim narodom na svetu!

Predsednik vlade maršal Josip Broz-Tito je imel z zastopniki hrvaške "Seljačke Sloge" v Zagrebu daljši razgovor, v katerem je povdaril nekatere znane in važne momente jugoslovanske notranje in zunanje politike ter probleme novega, ljudskega gospodarstva, samostojnosti delovnega ljudstva in drugih dnevnih vprašanj.

V pogledu prehrane je letos v Jugoslaviji že veliko na boljše, ker je bila ugodnejša letina. Tudi možnosti zaslužka so se drži velike. Vsak, kdor hoče delati, ima dovolj dela. Za tiste pa, ki ne morejo delati, država žito v skladiščih. Z razkupom žita, ki se je domalejše končal, se je ustvarila velika rezerva za prehrano ljudstva. V državi so še seveda tudi ljudje, ki bi radi staro Jugoslavijo Pera Živkovića, toda to so maloštevilni meščani in kapitalisti, ki jim je le takrat dobro, ko se vsesajo ljudstvu na rjavo. Ti ljudje skušajo blatiti državo, kjer koli le morejo. Lani, na primer so govorili, da Jugoslavija izvažajo žito, razpravljali pa da stradajo. V resnici pa je Jugoslavija posodila 2.000 vagonov žita rumunskemu delovnemu ljudstvu, ki je bilo v težem položaju kot Jugoslavija, ki jim potrebna žita Amerika in hotela dati. V duhu jugoslovanskih delovnih ljudi je, da pomagajo v težkem položaju svojemu bližnjemu.

Petletni gospodarski načrt bo močno dvignil tudi kmetijstvo v državi, da bo s tem preskrbljena prehrana industrijskemu delavstvu in da se bo s tem dvignila tudi življenjski standard delovnih ljudi. Delavec, kmet in intelektualc se bodo v času napredov pri izvajanju petletke bolj zblizali. Čez eno ali dve leti bo imela Jugoslavija že dovolj tekstilnega blaga in obutve, kar Jugoslavija je danes podobna čebelnemu panju, kakršnega razen v Sovjetski zvezi ni nikjer na svetu. Če se morda kje niso znašli vsi ljudje, je vendar eno gotovo, da gre država za močnimi koraki naprej in v parih letih bo v državi veliko boljše. V industriji gradi Jugoslavija samo letos nad 200 velikih tovarn, nekaj je tudi takih, kjer bo zaposlenih nad 6.000 delavcev. Zelo majhen del davka odpade danes na kmetu, kajti glavna postavka državnih dohodkov je v Jugoslaviji—promet. Tovarne so last delovnih ljudi, one delajo in tisto, kar se dobi, pride v državni proračun, namesto, kakor nekdanji kapitalisti in profitarji.

V zunanje političnem pogledu je Jugoslavija danes ne boji raznih groženj in izzivanj mednarodne reakcije, ki ji je nova Jugoslavija iver v očesu. Razumljivo so te grožnje in izzivanja, ker je kapitalizem v jugoslovanski deželi izgubil položaj, ki jih je imel. Poleg tega je nova Jugoslavija kot država novega tipa zanje nevaren zgled za druge narode, ki hočejo iti po poti jugoslovanskega ljudstva. Boje se moralne sile, nove jugoslovanske družbene ureditve in enotnosti jugoslovanskih narodov. Mednarodna reakcija ni želela takšne Jugoslavije z premišljeno ljudsko demokracijo, največ staro Jugoslavijo, v kateri bi bili narodi med seboj speti, med tem, ko bi mednarodni kapitalizem odnašal iz države raznovrstno bogastvo. Jugoslovanski svet je ustvarjen proti volji tega reakcionarnega mednarodnega kapitalizma in zato delajo novi Jugoslaviji neprestane ovire. To so gotovi razlogi da Jugoslavija še ni dobila niti reparacij od Nemčije, niti zato skušajo na vse močnejše, da bi se v zapadni Nemčiji obnovila industrija in na ta način preprečilo plačevanje reparacij. Jugoslavija se bo borila za izvedbo izdane odločbe o odmerjenemu industrijskemu materialu (v odstotkih 9,6), ki jo mora Nemčija oddati in jo tudi dati.

Ti krogi govore hlastno tudi o atomski bombi in o vojni ter izjavljajo proti novi Jugoslaviji razna izzivanja večjega in manjšega obsega. Jugoslovanski delovni ljudje pa so mirni in hladnokrvni. Jugoslavija je majhna država, ali delež v zadnji osvobodilni vojni ter žrtve dajejo Jugoslaviji pravico, da govori z vsemi državami, tudi velikimi, popolnoma enakopravno. V tej vojni je dala Jugoslavija nad 1.700.000 žrtv, od teh več kot 300.000 borcev, kar pomeni več kot Amerika! Jugoslavija ne bo dovolila, da se z njo postopa kot z nekim kolonialnim narodom. Jugoslovanski narodi so ponosni na svoje žrtve in to bi si morala mednarodna reakcija zapomniti in vedeti bo morala tudi to, da Jugoslavija ne zahteva nič tujega, a da zahteva, da se njeno spoštuje. S pripovedkami o atomski bombi se zemlja ne more osvajati, a za vojno so potrebni ljudje. Narodi pa ne žele vojne tudi angleški in ameriški narod ne! Zato je jasno, da ti reakcionarni krogi žele samo zastrašiti Jugoslavijo in jo na kakršen koli način izzvati. Jugoslavija pa se ne da prestrašiti, jugoslovanski ljudje grade mirno svojo bodočnost, z njimi so veliki zavetniki, bratska Sovjetska zveza in druge slovanske države, a za obrambo imajo svojo vojsko, ki so tako drago plačali svojo svobodo in neodvisnost, a ki bodo znalo tudi očuvati svoje pridobitve in jih braniti!

Ratifikacija mirovnih pogodb z Italijo, Madžarsko in Bolgarijo

Ljudska skupščina v Beogradu je ratificirala koncem avgusta mirovne pogodbe z Italijo, Madžarsko in Bolgarijo. Tudi bolgarska skupščina je soglasno odobrila mirovno pogodbo, čeprav niso priznali Bolgariji na pariški konferenci pravice sodelovanja in pri prizadevanju Bolgariji tudi krivico s tem, da ji niso priznali zapadne Trakije.

Zločin v Istri

Mednarodni agenti reakcije vseh vrst so na delu, da onemogočijo stabilizacijo političnih razmer pri sosedih Jugoslavije ter v njenem neposrednem sosedstvu odn. območju. Med te hlapce reakcije se je vključila tudi vatičanska služba. Vatičkan je celo važna postojanka imperialističnih sil v borbi proti svetovni demokraciji in proti državam, kjer vlada ljudska oblast. Nič čudnega, če je še posebejno strupena proti novi Jugoslaviji. Vprav v trenutku, ko se z vzpostavitvijo Svobodnega Tržaškega Oblezja (STO) in z dokončno vključitvijo Istre v Jugoslavijo bliža čas, ko bo izvršena stabilizacija obsežnega evropskega področja ter postavljen prosta pot normalizaciji političnih odnosov med prizadejimi državami, so krajevni agenti mednarodne reakcije in Vatikana s škofom Santinom na čelu organizirali provokacije in se poslužili pri tem ljudi, ki so jim v svoji naivnosti nasledili. In tudi ni slučaj, da so vzporedno incidente kmalu bo obiskovali anglosaskih cerkvenih dostojanstvenikov, ki so vsemu svetu potrdili obstoj verske svobode v Jugoslaviji. Zločin v Istri (v Lanišću) je posledica dobro premišljene in pripravljene provokacije. V Pazinu je bil pred samim incidentom sestanek duhovnikov družbe sv. Pavla, ki je bil sklican ob prihodu Jakoba Ukmarija, odposlanca škofa Santina. Posvetovali so se o birmanju otrok, ki ga ni bilo že več let. Določili so red birmanja ter postavili vprašanje kdo je lahko boter. Sklenili so, da ne bodo smeli biti botri tiste osebe, ki so "sovražniki cerkve". Nato so se različni protijudski duhovniki razkropili po Istri in pričeli iz prižnic na vsa usta propagirati, da pripadniki jugoslovanske armade, mladinci, ki so delali na mladinski prog. itd., niso vredni, da bi bili botri otrokom. Ta sestanek je bil doležen zato, da poišče povod za incidente, zakaj vsak dobro ve, oziroma je dobro po običaju in po predpisih cerkvenega prava

opozorjeni glede botstva birmancem. Ta večje postavljena krinka je preslepila nekatere sicer dobre in pošten duhovnike in uspavala budnost oblasti, ki se v "verska" vprašanja niso hoteli vmešavati. In kot posledica ponovnega izzivalnega postopanja predstavnikov višjega katoliškega klera, zbranih okrog škofa Santina, je prišlo 24. avgusta v Lanišću v con B Julijske krajine do neredov in nezahvalnih incidentov. Med birmo v cerkvi v Lanišću, ki ji je prisostvoval zastopnik tržaškega škofa, je duhovnik Ukmari iz Trsta izjavil, da mladinci, ki so sodelovali na mladinski prog. niso vredni, da bi prejeli birmo. Drugi duhovnik, ki je tudi prisostvoval pri obredu pa je izjavil, da kot botri ne morejo sodelovati borci jugoslovanske armade.

Ob takih provokatorskih izjavah omenjenih duhovnikov, je "brano prebivalstvo pred cerkvijo izrazilo svoje nezadovoljstvo. Ti ljudje so bili medtem napadeni s kamenjem in kof od neke skupine ljudi, ki so se nahajali v cerkvi. Pri teh neredih je bil ubit duhovnik Bulešić, ranjen pa duhovnik Ukmari ter več drugih oseb.

O incidentu je napisal list "Glas Istre" članek, v katerem pravi, da se je incident primeril v kraju, v katerem se je vse ljudstvo borilo proti fašizmu in dalo velikanske žrtve v ljudeh in materialu za svojo osvoboditev. Ljudstvo Krasa smatra borci jugoslovanske armade za najbolj pošteno in častne sinove svojega naroda. Vsakdo, ki žali te borce in poštenjake, povzroča nepopisno ogorčenje. In takšno ogorčenje so izzvale izjave duhovnika Ceka, Bulešića in nekaterih drugih v Lanišću; Buzetu in drugih, ki so izjavljali, da borci jugoslovanske vojske ne morejo biti botri otrokom in da tudi mladinci s proge niso "vredni, da bi bili botri". Vrhunec izzivanja je nastopil, ko je bil organiziran napad na ljudstvo s kamenjem in kof! V takem razpoloženju je množica vdrla v župnišče, pri čemer je postal žrtev duhovnik Bulešić, duhovnik Cek pa se je rešil s tem, da se je skril pod stopnice.

Politični,urednik časopisa "Don Basilio" je napisal o dogodkih v Lanišću, da je Vatičkan odgovoren za incident, ker je povezoval politike z vero, ki jo dela Vatičkan, že večkrat da la žalostne rezultate! Visoki kler se bliža bolj vatičanskim političnim linijam kot Kristusovemu nauku ter se je praktično postavil na stran krvnikov in pomagal ustaškemu, nemškemu in fašističnemu zasluževanju. Pošiljanje v cono B duhovnika Santina, ki je znan v vsej Istri kot zagrozen fašist in prav tako Ukmarija, je samo podžgal gnev. Za motive in vzroke teh dogodkov so odgovorni vatičanski krogi in tisti, ki izrabljajo katoliško cerkev v najbolj umazane politične namene.

Medtem je javnemu mnenju priznala tudi tržaška škofija, s "pojasnilom", da je duhovščina dobila navodilo, da se del "verskih" izključi od udeležbe pri birmanju.

Incident se bo zaključil pred sodiščem.

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na primer: (Sept. 30. 1947), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročina. Ponovite jo pravčasno, da se vam list ne ustavi.

ENROLLMENT POSTER

More than 15,000,000 Junior Red Cross members in U. S. elementary and secondary schools serve their communities, their country, and their world. This year's program highlights educational rehabilitation abroad and aid to orphaned children in this country. This 1947-48 enrollment poster is the work of the artist William A. Smith of New York City and Toledo, O.

IZ VRADA Slovenskega ameriškega narodnega sveta

3424 W. 26th Street, Chicago 23, Ill.

Uspehi petletnega plana nove Jugoslavije

Sedaj se že lahko govori in razpravlja o uspehih prve petletke nove Jugoslavije. Bili so ob pričetku nekateri, ki so zmahevali z glavami: Saj ne bomo zmogli teh ogromnih nalog. Danes pa so dejstva že tako prepričljiva, da se sme z zaupanjem upati v nadaljevalne uspehe.

Nove hidrocentrale rastejo in tal

Elektrifikacija je predpogoj industrializacije. Gradijo deset velikih hidrocentral, od teh so tri na področju LR Slovenije. Te hidrocentrale bodo pomagale dvigniti proizvodnjo električne energije na 4.350 milijonov kilovatnih ur, kar predstavlja skoraj štirikratno predvno zmogljivost.

Pri Mariborskem otoku je zrasla na Dravi nova, močnega hidrocentrale, ena največjih v Srednji Evropi. V Mostah pri Žirovnici je sledila druga električna hidrocentrale srednje velikosti, katere zmogljivost bo za polovico manjša od prve. Oskrbovala bo z električno energijo jeseniške železarnice, ponos slovenske industrije, ter industrijske naprave na ostalem Gorenjskem. Tudi v Medvodah dograjuje novo električno hidrocentrale s približno enako zmogljivostjo, kakor je ona v Mostah pri Žirovnici.

Centrala v Triblju ob Drini bo ena največjih podzemskih hidrocentral na Balkanu. V primeru s falsko pri Mariboru bo približno sedemkrat večja. Na Drini bo dograjena še več hidrocentral. V Bosni se obratuje nova hidrocentrale v Rogatici. V Črni gori gradijo štiri močne hidrocentrale in dve veliki klorični centrali. Tudi Dalmacija dobi dve novi hidrocentrale. Vse te rastoče hidrocentrale bodo v nadaljnjem razvoju sprožile silen razmah industrializacije v okviru petletnega načrta kot temeljnega pogoja za lepše življenje jugoslovanskih narodov.

Ustvarjalna sila ljudskih množic

Pa tudi na ostalih področjih se kažejo uspehi ustvarjalne sile pošteno sodelujočih ljudskih množic. Nove tovarne orodnih strojev v Zagrebu, Železniku pri Beogradu in v Sarajevu, ki so osnova za izgradnjo kovinske industrije, lahko uvrščamo med najpomembnejše kovanice jugoslovanske petletke. Industrija motorjev v Rakovici že izdeluje avtomobile na tekočem traku. Iz avtomobilsko tovarne na Tezenu pri Mariboru se prihajajo novi kamioni. Ta razvoj bo omogočil, da bodo do leta 1951 lahko izdelovali v Rakovici in na Tezenu letne serije 6.000 tovornih avtomobilov.

Takorekoč čez noč je dobila Ljubljana svoj "Litostroj", ki je med najvažnejšimi pridobitvami prve petletke. S tem je zagotovljen dvig proizvodnje vseh vrst litin na več ko šestnajstkratno v primeru s stanjem 1939. Nedavno si je ogledal naprave "Litostroja" maršal Tito, ki je ob tej priliki vzpodbujal delovno mladino k učenju in izpopolnjevanju. V Strnišču pri Ptuj gradijo tovarno aluminija, katerega proizvodnja bo povečana na 13.000 ton letno.

Svojo najvišjo stopnjo ustvarjalnosti pa izpričujejo jugoslovanske delovne množice pri gradnji novih železniških prog

in cest. Lani je bila dograjena v rekordnem času 90 km dolga železniška proga Breko-Banovići. Letos vzbuja občudovanje delovni polet jugoslovanske mladine, ki gradi v polnem zanosu svoje domovinske ljubezni širokotično, 230 km dolgo železniško progo Samac-Sarajevo. Ta proga bo omogočila dovoz in prevoz velikih podzemskih bogastev Bosne ter industrijskih izdelkov vseh vrst, ki se bodo proizvajali v obsežnem tekoindustrialnem bosanskem bazenu. Črnogorska mladina pa izpolnjuje načrt gradnje železniške proge Nikšić-Titograd (Podgorica).

V Sloveniji so dogradili del proge Preserje-Borovnica. Dograjen je viadukt pri Žirovnici. Nadaljujejo z gradnjo široke ceste Trst-Maribor. Poleg mladinske proge Samac-Sarajevo predstavlja gradnja velike avtomobilske ceste Beograd-Zagreb, "Ceste bratstva in enotnosti", največji gradbeni zasutek letošnjega gradbenega načrta. To bo osrednja transverzala nove Jugoslavije, ki bo spajala prestolnico nove Jugoslavije z glavnim mestom LR Hrvatske. Na beograjskem in zagrebškem odseku so bili doseženi presenetljivi uspehi te pomembne gradnje.

V Črni gori urejajo 46 km dolgo cesto Berane-Rožaj. Vse te gradnje se dokončujejo z rekordnim delovnim tempom množic, ki se zavedajo ogromne koristi teh del v okviru zgodovinskih nalog, ki jih postavlja pred vse delovno ljudstvo nove Jugoslavije prvi petletni plan.

Pričevanje števil

Poročilo zvezne načrtna komisije o izvršitvi državnega gospodarskega plana za prvo polletje 1947 omogoča spoznanje uspehov, ki so bili doseženi v prvem polletju prvega planskega leta. Statistični podatki kažejo, da je celotna izvedba splošnega državnega plana dohodkov preko načrta planirani rezultat za 8%. Dohodki letošnjega prvega polletja presegajo izdatke za šest milijard. Ta finančni uspeh pričča o ustvarjalni in gospodarski sili nove Jugoslavije. Hkrati pa nas tudi prepričuje, kako smelna in neutemeljena so bila pričakovanja raznih skeptikov v državi in inozemstvu. Izvršitev proizvodnega načrta zvezne, skupne državne proizvodnje je prekorajčila predvidene rezultate.

V industrijski in rudarski proizvodnji je izpolnjen načrt s 103%, v proizvodnji lesa pa celo s 114%. Na podlagi statističnih navedb lanskega proizvodnega programa se lahko ugotovi, da je letošnja zvezna proizvodnja v primeru z lanskim napredovala celotno za najmanj 50%. Glede na republiko proizvodnjo v letu 1946 je republika proizvodnja v letošnjem prvem polletju izkazala isti tempo napredka kakor zvezna proizvodnja. Prepričljive uspehe kaže tudi kmetijska proizvodnja, saj izkazuje izpolnitev načrta za kmetijstvo v letošnjem prvem polletju 100% uspeh.

Tako so tudi v kmetijstvu z neznatno razliko 3% dosegli predvno stanje. Ta velika delovna zmaga v kmetijstvu je temeljito razpršila domneve vseh onih "strokovnjakov", ki so napovedovali zmanjšanje setvene površine. Seveda so se pokazale tudi nekatere pomanjkljivosti, ki je spričo ogromnih nalog petletke povsem umljivo. Glavno je, da se to pomanjkljivosti ugotovljene. Nova Jugoslavija je doslej že večkrat kazala, da računa s pomanjkljivostmi in da umetno pomanjkljivosti odstrani. Jugoslovanski narodi izpovedujejo ob vidnih uspehih petletnega plana svoje prepričanje v svetlo perspektivo bodočnosti, ki si jo hočejo priboriti z vzgladnim sodelovanjem pri izpolnjevanju nalog petletke.

Novi delovni načini

Borba za izvedbo petletnega plana je prinesla nešteto novih izumov ter novih delovnih načinov, ki pomagajo pospeševati proizvodnjo. Naj omenimo predvsem dva nova delovna načina, ki sta si naglo krčila pot na področju gradenj. Uveljavlja se takozvani montažni način grad-

DIRECTS PROGRAM

Dr. Ross T. McIntire, U.S.N. Ret., who will direct the American Red Cross National Blood Program. Dr. McIntire retired from the Navy as surgeon general April 1, 1945.

nje. Posamezni betonski komadi za gradnjo se izdehujejo po novem načinu. Sproti se dovajajo na stavbišča, nakar se dvigajo, sestavljajo in povezujejo v smislu gradbenega načrta. Ta montažni način gradnje omogoča hitrejšo izvedbo stavbnih nalog in načrtov.

Po vsej Jugoslaviji je v par dneh zaslovelo ime strokovnega zidarja Turčiča v Zagrebu. Pri gradnji delovnega prenočišča v Zagrebu je s pomočjo polkvalificiranega in nekvalificiranega delavca zgradil v dveh urah 2.90 kub. metrov zida, dočim znaša osemurna delovna norma

2.20 kub. metrov. Vprašali boste: V čem je bistvo novega načina zidanja? Po starem načinu je zidar sam jemal opeko in malto. Seveda je s tem izgubil precej časa. Po Turčičevi zamisli pa zidar strokovnjak opeko samo polaga, uravnava ter urejuje, dočim mu dva pomočnika dodajata opeko in malto.

Turčičev uspeh je izpodbudil njegove zidarske tovariše po vsej Jugoslaviji. Sledila so tekmovalna, v katerih je bil Turčičev uspeh celo prekorajčen. Zidar Kiro Janovski v Skoplju je sezidal pri gradnji poslopja ministrstva za notranje zadeve v eni uri 2.20 kub. metrov zidu. S tem je v eni uri dosegel uspeh, ki je bil po določeni normi predviden za osemurni delovni čas. Ta uspeh sta presešla zidarja S. Milovanović in J. Stefanović v Nišu, tako da je Milovanović presegel doseženo dnevno normo za 943%, J. Stefanović pa za 1051%. Te presenetljive uspehe sta potokla zidar Josip Milovanović iz Kruševca, ki je opravil dnevno delovno normo v 40 minutah, in beograjski zidar Milan Škrbić, ki je izpolnil dnevno normo v 35 minutah.

Ti uspehi zgovorno pričajo o tem, kako se je delovni človek nove Jugoslavije z vnmom lotil izpolnjevanja petletke. Novi način zidanja opečenega zidu pomeni važen prispevek k pospešeni izpolnitvi gradbenih načrtov, ki so temelj za čim hitrejšo elektrifikacijo ter industrializacijo nove Jugoslavije.—SANS.

ISKANJE CIVILISTOV V PREKOMORSKIH DEŽELAH

V prvem članku o gornjem predmetu ali vprašanju, je bilo pojasnjeno kako pomaga pri polizvedovanju za pogrešanimi civilisti preko morja Ameriški rdeči križ. V tem, drugem od treh člankov, bo v kratkem predloženo poslovanje v tem oziru in funkcije agencije Central Location Index. Ta agencija je bila ustanovljena z namenom, da pomaga pri polizvedovanju in iskanju civilistov v deželah preko morja za one sorodnike takih pogrešanih oseb, ki žive v Kanadi, Južni Ameriki in severu v Zed. državah. Ta organizacija pogosto pomaga razselencem najti njihove sorodnike v zapadni polobli (Ameriki, Južni Ameriki, Kanadi itd.).

Ker je bila ta centralna polizvedbena agencija ustanovljena že leta 1944, se je njene pomoči poslužilo že na tisoče oseb. Prošnje za polizvedbo pa se ne nasedajo naravnost na to centralno ustanovo, pač pa na kakor koli od organizacij, ki z njo sodelujejo. Glavni sedeži ter imena teh organizacij sledijo:

- (1) The American Christian Committee for Refugees, Inc., 147 West 42nd St., New York 18, N. Y.;
- (2) American Friends Service Committee, 20 South 12th St., Philadelphia 7, Pa.;
- (3) American Federation of International Institutes, 11 W. 42nd St., New York 18, N. Y.;
- (4) Canadian Location Service, 4221 Esplanade Ave., Montreal, Canada;
- (5) HIAS (Hebrew Sheltering and Immigrant Aid Society), 425 Lafayette St., New York 3, N. Y.;
- (6) International Migration Service, 122 E. 22nd St., New York 10, N. Y.;
- (7) United Service for New Americans, 15 Park Row, New York 7, N. Y.—Kdor naprosi katerokoli od teh organizacij, da poišče za kako pogrešano osebo, mora pomniti, da se ne sme vložiti prošnje za polizvedbo pri več kot eni sami od navedenih agencij.

Central Location Index pomaga najti pogrešane osebe potom zgoraj navedenih agencij, ako so te osebe bile: (1) preganane ali razseljene tekom druge svetovne vojne bodisi vsled vojne same ali revolucij in drugih posledic vojne, ali političnih situacij, ki so dale povod vstajam in preobratom; (2) pripadniki zavezniških in bivših sovražnih dežel, ki niso bili izgnani iz svojih domov in ali drugih krajev bivanja, toda so bili preganjeni bodisi radi svojega rasnega ali narodnostnega izvora, vere, prepričanja ali pa aktivnosti v prid zavezniških dežel.

Index ne razpolaga z informacijami glede pogrešanih oseb pripadajočih katerikoli bivših sovražnih dežel, vojnih ujetnikov ali članov vojnih sil.

Ta centralna agencija pa dobiva podobne podatke o razseljenih osebah v taboriščih; o osebah, ki so tekom zadnjih ča-

sov pribežale v razne okupacijske zone v Avstriji in Nemčiji iz dežel vzhodne Evrope; o beguncih, ki se selijo iz kraja v kraj. Dalje ima v svojih seznamih: (1) imena onih, ki so preživeli internacijo v nacističnih taboriščih in žrtve nemškega preganjanja, ki se vedno živijo v taboriščih in deportiranih oseb; (2) imena umrlih in deportiranih oseb; (3) podatke, ki jih je izvirno zbirala UNRRA o beguncih in razseljenih oseb; (4) imena posameznikov, ki iščejo sorodnike in prijatelje v Zed. državah; (5) podrobne informacije o posameznikih najdenih po prizadevanju ene ali druge prej omenjenih organizacij, Unre ali kakršnekoli druge organizacije ali odbora delujočega v gotovih deželah ali krajih preko morja.

V teku so priprave, da se omogoči iskanje pogrešanih oseb tudi v U. S. S. R. potom Zveze Rdečega križa in Društve rdečega polmeseca v Moskvi.

Kdorkoli zaprosi za polizvedbo kake pogrešane osebe preko morja, naj navede kakršnekoli podrobne podatke, ki jih ve o tej osebi, kot ime staršev, prejšnje stalno bivališče, poklic itd.—Fla.

DOPIŠNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveti ali v glavni urad SNP, ne pozabite v naslovu napisati poštno številko 23 za besedo "Chicago". Na koncu vsakega pisma napišite Chicago 23, Ill. To bo olajšalo delo na čiščilu pošt, nam pa pospešilo dostavljanje polta.

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

se val društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društvo in voljuje in se vrže.

Neki ustanovljeni tajniki in tajnice zastopniki na delovnih območjih so:

- Louis Berkovich, 41 Milwaukee, Wis. in obkole.
- Anton Janovich, 26 Cleveland, Ohio in obkole.
- Frank Klun, 14 Chisholm, Minn. in Chisholm in obkole.
- Frank Cvetan, 14 The Hill, Pa. in vsa sosednja mesta.
- Anton Zornik, 14 Homestead, Pa. in vsa sosednja mesta.

Poleg vseh teh pa imajo vsi člani ali zastopniki svoj polta svoje narodne direktorije liste

PROSVETA

1657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVESTOVE

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

Potem so hodili mimo njiv, ki sta jih mati in Pavlek že obdelala. Ozimina se je že dvignila, trava je odganjala. Molče so stopali po mehkih stezah in oče je s pogledom božal vse te lehe kruha in življenja, njegov pogled je zajemal sleherni stvarco, ki je z njim vred rastle na tej zemlji; belo brezo kraj gozda, ki jo je sam vsadil, ker mu je bilo še otroku tako všeč njeno belo lubje in njene tanke vejice, vrsto jablan, ki jim je lesnikom vcepil plemenito rast dolenskih voščenk, bobovca in zlatih parmen... zagledal se je v mlade smreke, ki so bile takrat, ko jih je njegov oče posadil, majcene, komaj ped velike, zdaj pa so že mnogo višje kot on sam. Od daleč je videl streho svojega doma, živoredečo opeko na njej, in je pomislil, koliko krvavih žuljev se je preraslo na rokah, da jo je lahko z njimi prekril, videl je nov skedenj in je v mislih pretehtal, koliko dni in noči, koliko ur garanja v hosti je bilo potrebno, da si ga je postavil. Zdaj pa je vse to v nevarnosti! Okoli svoje domačije čuti grabeljive kremplje silnega velikana, ki hoče vse to odnesti. Kar zameglilo se mu je pred očmi, v srce ga je zabelelo. Stisnil je puško krčevito k sebi in dejal:

"Tule me počakajta. Takoj se bom vrnil!" Skočil je v gozd. Ko se je vrnil, je bil brez puške. Materi se je obraz razjasnil. Pričakovala ga je nasmejana, kakor da bi ji storil veliko dobroto. Vedela je, da je puško skril. Tudi Pavlek je vedel. Kakor mu poprej ni bilo po godu, kar je materi odgovarjal, tako ga je sedaj naenkrat videl v družbi tistih petih, ki so strojno zakopali. Neka čudovita notranja vez jih je pričela vezati. Zato so se čutili zdaj močne in nič se niso tako zelo bali tistega, kar je moralo priti.

Tik pred hišo je oče obstal, pogledal je ženo in dejal trpkno, kakor da se nečesa kesa.

"Tebi pa nisem ničesar prinesel, Marjeta..."

"Ali si mi mogel kaj lepšega napraviti, kot to, kar si pravkar storil?" je dejala mati. Pogledala je proti gozdu in oče jo je razumel. Nato se je zagledal v Kum. Pleša njegovega vrha se je zavila v temen oblak. Nad Gorjanci v daljavi je sijalo sonce, daleč nekje pa je votlo grmelo. In ko je tako gledal po svoji domačiji, je občutil, da ga je žena prehitela. Nekam daleč pred njim je hodila vsa svetla, čista in močna, kakor da jo sonce vodi. Čutil se je majhnega, neznanega. Pograbil je pest prsti in jo počasi zdrobil med prsti. Vsi dedje nazaj so ga klicali skozi to prst.

"Hiteti moram, da dojdem ženo!" si je mislil.

Stopil je v hišo, v hram ljubezni in sreče. Zidovi so ga objeli in pobožali. Maček se mu je podrgnil ob nogo. Zajel ga je duh dima, ognja in pravkar pečenega kruha, duh sadja in tepkova. Na mizi ga je čakala velikonočna poganka in gnjat. Blaž se je odkril in pristopil k mizi. Kavka se mu je vsedla na ramo. Tu je doma! Preklet, preklet tisti, ki bi mu hotel uničiti ta dom!

4

HEIL HITLER

In zgodilo se je. S Frecetove hiše je zaplapolala velika rdeča zastava s črnim kljukastim križem na sredi. Plahutala je v vetru kakor

velika ognjena ptica roparica, iz katere so švigali plameni groze na vse strani.

"To je križ, na katerega bomo razpeti!" je vzdihnila mati, ko jo je zagledala in ko so vsi trije skozi okence opazovali to čudno, zverženo znamenje, se jim je zdelo, da se bo s te zastave razlila kri po vsej naši zemlji. Mati se je prekrizala kakor pred hudobo, oče je zaškrtnil z zobmi in stisnil pesti, Pavlek je zlezal na peč in razmišljal v svoji drobni pameti o vsem tem, kar se sedaj dogaja. Zastava je prav za prav lepa, svilen! Toda slovenska zastava je vendar kakor mavrica. Pod slovensko zastavo je vriskal in pel, te se boji, ta ni prava!

Frece je neumorno tekal od hiše do hiše ter nagovarjal gospodarje, da so razobesili bele prte, bele zastave, kakor to store premaganci. Z najbolj vnetimi je postavil pred občinsko hišo dva visoka mlaja, s katerih sta viseli dve veliki nemški zastavi, med obema pa je bil na deski nabit velik napis v nemščini: DOBRODOŠLI OSVOBODITELJI—HEIL HITLER! Vse, kar je bilo vidno slovenskega, je moralo izginiti: slovenski napisi na obci, slovenski kačipot, napisi na šoli, na župnišču. Vsačani so snemali s sten tudi slike svojcev, ki so bili kdaj slikani v jugoslovanski vojaški obleki ali pa v sokolskem kroju. Frece bi najraje čez noč spremenil Kal v pristno nemško srenjo.

Ljudje so bili zmedeni, radovedni, pa tudi prestrašeni. Kaj jim prinašajo novi oblastniki? Vse so storili, kar je Frece ukazal in ker jim je Frece tako navdušeno govoril o veliki Nemčiji in o Hitlerju, so mnogi pričakovali nemško vojsko z velikimi nadami, da bo zdaj zares lepše in boljše za kmete. In niso dolgo čakali. Ze naslednjega dne so nemški vojaki na motorjih in kamionih prihrumeli v vas. Kmalu za njimi se je v avtomobilu pripeljal Strbenkov Dolf z nekaterimi vojaškimi oficirji. Bil je oblečen v obleko nemške policije. Zdaj se je v vsej veličini pokazal takšnega, kar je v resnici še nekaj let bil, zdaj so ljudje na mah zvedeli, iz katerega vreca si je natakalo toliko denarja.

Vaščani so bili zbrani okoli slavoloka, otroci v dolgem špalirju so mahali s papirnatimi nemškimi zastavicami, ki jim jih je razdelil Frece. Frecetova žena je z velikim šopkom rož v roki pričakovala nemške vojake, v Frecetovi kuhinji pa se je cvrilo in peklo, da je po vsej vasi dišalo. Nemški major je stopil na vrh stopnic, zmagoslavno in ošabno pretel s prezirnim pogledom vso zbrano srenjo in spregovoril s hreščecim glasom, kakor da bi trl kosti:

"Hrabra in nepremagljiva nemška vojska je že osvojila vso Jugoslavijo. Tudi vas je osvojila, ki ste toliko let ječali pod krutim srbskim jarmom in vas spet privedla v naročje vaše matere Nemčije. Na vaših obrazih berem, da ste srečni, ker pripadate od danes naprej veliki nemški državi, ki bo skrbela za vas kot najbolj skrbna mati. Zaupejte firerju, ki vam prinaša mir, pravičnost, svobodo in blagostanje! Oddajte takoj vse orožje in vojaške predmete in strogo se pokoravajte novim odredbam! Kdor pa se bo protivil novi oblasti in novemu redu, bo neizprosno pokončan! Heil Hitler!"

(Dalje prihodnjic.)

Madžarska ob začetku izvajanja triletnega plana

F. ŠEBJANIČ

BUDIMPEŠTA.—Madžarska poslanska zbornica je 2. julija t. l. kljub razdiralnim poskusom desnice in profasistov—v največji meri Šulyokovcev—vzpostavila triletni gospodarski plan; obenem je bil pri ministrskem predsedništvu ustanovljen državni planski svet in planski urad. Delovne množice Madžarske niso stopile zgolj na pot pospešene obnove in izgradnje dežele, temveč so 2. julija izvajale tudi pomembno politično zmago nad reakcionarnimi silami v državi.

Začetek izvajanja triletnega plana pomeni na Madžarskem—po lanskoletni stabilizaciji denarja—zopet velik korak naprej v graditvi lepše bodočnosti delovnih množic Madžarske. Dvig življenjske ravni in imetja delovnega ljudstva je namreč temelj triletnega plana, kakor je to v uvodu tiskane izjave zakonskega predloga o triletnem planu zapisal Mačas Rakosi. Bodoče ureditve postavljene plana je po vsem tem gotovo ena izmed najvažnejših postaj v razvoju demokracije na Madžarskem.

Triletni plan določa zvišanje proizvodnje v vseh panogah gospodarstva, povečanje, izpolnitev in demokratično reorganizacijo kulturnih ter socialnih ustanov, ki bodo služile vsesplošnemu dvigu ljudstva.

Z ozirom na dejstvo, da je Madžarska agrarna država, ki se je šele po drugi svetovni vojni

osvobodila izžemanja veleposessnikov in velekapitalistov, se bo planska poljedelska proizvodnja razvijala v treh smereh: intenzivnejše se bo izkoriščala zemlja majhnih posestev, uvedena bo mehanizacija v poljedelstvu, spremenjen bo obseg pridelovanja posrednih kulturnih rastlin v smeri večjega pridelovanja industrijskih rastlin.

Tako je n. pr. v okviru triletnega plana predvideno povečanje površine, posejane s sladkorno peso za 37.576 oravov, kar bo omogočilo povprečno 50% povečanje potrošnje sladkorja, na osebo. Izmed ostalih kulturnih rastlin bo v največji meri povečano pridelovanje sončnice in riža (za okrog 22.000 kat. oravov).

Ker je v času nemškega in domačega fašističnega terorja številno in kvalitativno utrpela največjo škodo živinoreja (konjereja še posebej) in ker 60.000 novih zemljiških posestnikov brezpogojno potrebuje živinsko vprego in krave-mlekarice, predvideva plan, da se bo število stanje goveje živine povečalo

na 90% predvojnega stanja. Zavržena bo luksuzna in modnošportna konjereja, ki je bila toliko pri srcu madžarski gospodi, na njeno mesto pa bo stopila planska in potrebna ustrezajoča konjereja. V okolici industrijskih središč se bodo ustanovila okrožja za proizvodnjo mleka, ki bodo zalagala delavstvo s cenenimi in svežimi mlečnimi proizvodi.

Izvedba triletnega plana v kmetijstvu bo po že izvedeni agrarni reformi v osnovi spremenila stanje na vasi, med kmečkim prebivalstvom, od katerega je grofovska gospoda spravila vsako leto 16.000 do 18.000 ljudi na boben. Ti ljudje so se morali zaradi nevdzdržnih socialnih razmer stalno izseljevati ter bežati iz vasi (v 10 letih okrog 240.000). Kmetijska proizvodnja bo v treh letih dosegla predvojno stopnjo. Omeniti je treba, da plan poveča posebno pozornost razvoju kmetijskih in živinorejskih združenj in zadrugnemu življenju sploh.

V industriji določa plan največji dvig proizvodnje na področju težke industrije, predvsem železarske in kovinske ter strojne industrije. Od te industrije zavisita v veliki meri obnova in dvig proizvodnje na ostalih področjih gospodarstva. Sicer pa je težka industrija tudi založena z izpolnitvijo reparacijskih obveznosti. V zvezi s težko industrijo je treba omeniti dvig rudarske in plavžarske proizvodnje in pa zboljšanje življenjskih razmer rudarjev, za kar je temeljne

važnosti podražavljenje rudnikov. Po planu bo n. pr. proizvodnja premoga dosegla v letu 1949-1951 12 milijonov ton nasproti 9,8 milijona ton v letu 1938. Prav tako se bo dvignilo izkoriščanje velikih ležišč boksita, povečala se bo proizvodnja mineralnega olja in železa. Ob tem je važno dejstvo, da bo plansko proizvodnjo na tem področju omogočila Madžarska predvsem Jugoslavija z dobavo železne rude, bakra itd.

V planu je obsežen tudi dvig strojne proizvodnje. Tako bo Madžarska v treh letih izdelala 440 železniških lokomotiv, 14.700 vagonov, 260.000 koles in 100.000 šivalnih strojev. Strojna industrija bo poleg tega v veliki meri dvignila proizvodnjo kmetijskih strojev. Skupno število kmetijskih strojev se bo v primeri z letom 1938 več kot podvojilo.

Poleg povečanja proizvodnje električne energije, razširjenja električnega omrežja in proizvodnje elektrotehničnih predmetov, se bo predvsem povečala tekstilna proizvodnja, ki bo služila tudi izvozu. V zvezi z ostalimi panogami industrije, predvsem v zvezi s povečanjem kmetijske proizvodnje, se bo razširila kemična industrija (proizvodnja umetnih gnojil itd.). Ob naporih za izpolnitev postavljenih nalog v industriji se bo v plansko proizvodnjo vključila tudi mala obrt.

Ker so nemški okupatorji in bivše fašistične madžarske oblasti umikajoč se pred zmagoslavno rdečo armado, razstrelile mnogo prometnih objektov ter "evakuirale" večino prometnih sredstev, predvideva plan še posebej splošno obnovo prometnih zvez in dvig proizvodnje za to potrebnih sredstev. Tako je predvidena v okviru plana gradnja in obnova porušjenih mostov preko Donave in Tise, gradnja 225 km betonskih cest, poprava železniškega in dvig rečnega ladjskega parka.

Važna postavka v planu je povečanje socialnih ustanov in dvig vsakega prebivalstva iz higienske zaostalosti, v katero so ga pahnili pretekli, protiljudski režimi. Med drugim je v treh letih predvidena gradnja 100 okrajnih zdravstvenih centrov s protituberkuloznimi in ostalimi disperzerji ter ustanovami (porodnišnicami itd.) ter zgraditev 50 vzornih ljudskih kopališč na deželi. Nadalje je predvidena gradnja večjih zdravstvenih in počitniških domov in zavetij, ki bodo služila zdravju najmlajših. V Budimpešti se bo Marjetin otok na Donavi, bivše okrožje luksuznih kopališč in zabavišne gosposke Madžarske pretvoril v počitniško kolonijo budimpeštanskih delovnih slojev. Rešitvi stanovanjskega vprašanja in dvigu življenjske ravni delovnega ljudstva bo služila gradnja 42.000 stanovanj.

Cilj prosvetnega dela je v planu označen z besedami: ukinitve izobraževalnega monopola premožnih razredov. Otvoritev 20.000 analfabetskih tečajev, ki naj bi zmanjšala nepismenost na

PROLETAREC

Je v boju za pravice delavcev 42 let.

NAROČITE SI GA!

Stane za celo leto \$3, za pol leta \$1.75.

... za tri mesece \$1.

STE SI

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

LETNIK 1947, že naročili?

Stane \$1.50. Za v stari kraj \$1.65.

V zalogi imamo tudi Adamičeve ter razne druge angleške knjige. In pa VELIKO SLOVENSKIH. Pišite po cenik.

Naslov:

PROLETAREC

2301 S. LAWDALE AVENUE
CHICAGO 23, ILLINOIS

RICE FOR THE STARVING

Rice donated by the Philippine Relief and Rehabilitation Administration is delivered by two American Red Cross representatives to some starving Filipinos in the hills 75 miles north of Manila. Head man "Major" Kudara Laxamana (in sun helmet) attained the rank of Honorary Lieutenant Colonel, U. S. Army, during the war. He helped save the lives of 11 American refugees.

Na Dnjepru zopet plovejo ladje

Graditelji Dnjeprske hidroelektrične centrale "Lenin" so dosegli prvo zmago na področju obnove. Skozi Dnjeprske zatvorske so zaplaval prve ladje. S tem je po šestih letih zopet vzpostavljena neprekinjena vodna pot od gornjega toka reke do Črne gore, tako da je omogočena plovba po vsem Dnjepru. Zatvorske na Dnjepru so eno največjih gradbenih del, ki so jih izvršili v okviru obnove. Naprava za spuščanje ladij skozi zatvorske je dolga nad dva kilometra. Pred vojno so šle skozi te zatvorske na poti iz Kijeva v Črno morje velike potniške in neštene tovorne ladje. Nemški fašisti so porušili zatvorske, napravo za spuščanje ladij in električno centralo. Voda je

2%, organizacija splošnih ali višje organiziranih osnovnih šol, reorganizacija srednjih šol v smislu strokovne razdelitve, ustanovitve 10 vzgojiteljskih visokih šol in drugih znanstvenih institutov ter kolegijev, vse to bo služilo utrditvi demokracije na prosvetni fronti.

V triletnem planu bo Madžarska investirala vsega skupaj blizu 6,5 milijard forintov. Triletni plan Madžarske je 1. avgusta t. l. postal v dokončni redakciji ne samo zakonjeni vladni program oziroma program stranke koalicijske, temveč bitna svojina demokratičnih množic. Reakcija bo sicer na političnem polju z vsemi silami in na vse načine skušala ovirati izpolnitev planskih nalog, vendar ni dvoma, da bo delovno ljudstvo Madžarske zmagalo tudi v tej borbi, ki je oblika borbe za učvrstitev ljudske demokracije. Madžarska zavrnitev soudeležbe pri tako zvanem Marshallovem planu je prvi korak na tej smelo začrtani in k zmagi vodeči poti.

začele obratovati redne potniške ladje na progi Kijev-Herson. Obnova vodne poti po Dnjepru pomeni veliko pridobitev, ki bo znatno olajšala promet v Sovjetski zvezi in s tem pospešila gospodarsko obnovo.

Sistem hidrocentral na Tereku

Reka Terek dovaja velikanske množine vode s kavkaskih planin v Kaspiško morje. V okviru petletke je načrt, da se na tem reki zgradi 15 hidrocentral. Prva mestu Zandžikan so začeli leto graditi prvo hidrocentralo, iz katere bodo tu zajezili s poldnevno kilometer širokim jezerom, iz katerega bodo po posebnem prekopu speljali vodo na turbine. Dve turbini sta že zgrajeni, prihodnje dni bodo začeli montirati generatorje. Pri graditvi hidrocentralnega sistema v ljudstvo iz bližnje in daljne okolice s prostovoljnimi delom. Hidrocentrala bo popolnoma dograjena že prihodnje leto, ko se bo začela gradnja Enzimskih hidrocentral, kjer bo padala voda s turbine v višini 150 m. Največja hidrocentrala na Tereku je pri Darijalskem klancu. Ta centrala bo oskrbovala z električno energijo vso Severno Osetijsko področje Groznog in vrsto drugih okrajev. Z zgraditvijo centrala bo na razpolago toliko električne energije, da bodo mogli ustaviti obratovanje vsaj kaloričnih central, s čimer bo letno prihranilo okrog 600.000 ton nafte.

Listnica uredništva

Ker poštni zakon prepoveduje vsako oglašanje kakršnega koli prejemnika, ki oglašajo prired svojih društev ali drugih organizacij, ali pa kako drugo akcijo za zbiranje denarja, naj v svoji poročili ne omenjajo srečanja, kakor tudi ne karizmatičnih zabav, ako je to nje določena vstopnina. Poštna uprava zahteva od nas, da vse tako oglašanje iz lista. Prosimo, držite se tega.

VAŽNO OBVESTILO naročnikom dnevnika Prosvete

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prišteti po PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOPLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$2.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.50 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolico je \$2.50
1 tednik in \$0.60	1 tednik in \$0.75
2 tednika in \$1.20	2 tednika in \$1.50
3 tednike in \$1.80	3 tednike in \$2.25
4 tednike in \$2.40	4 tednike in \$2.90
5 tednikov in \$3.00	5 tednikov in \$3.50
Za Evropo je \$11.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2857 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priloženo pošljim naročnino na list Prosveto vsoto \$.....

1. Ime..... Čl. društva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od naslednjega člena moje družine:

2..... Čl. društva št.....

3..... Čl. društva št.....

4..... Čl. društva št.....

5..... Čl. društva št.....

Mesto..... Družina.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....